

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Ο ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ

(Ανέκδοτα της ζωής του)

Τò πύρινο κεφάλι.— Πώς τόν εγγνώρισα.— Τι έλεγε διά τούς Ρουμελιώτες.— Ένας λαιμοδέτης κόκκινος πού άποφασίζει για τò μέλλον ενός ανθρώπου.— Γαβρηλιδής και Πάπ.— Μιά άποστολή εις τήν Μακεδονίαν.— Η παραμύθια ενός άποσταλμένου. Μιά περιεργος τελετή για τήν κατάληψη της Σμύρνης. — Ο Γαβρηλιδής και ο Σένκ.

"Ένα δειλιτό του Άπριλιου του 1920, σ' ένα τάφο των Άθηνών, έδυσεν ένα μεγάλο και πύρινο, σάν ήλιος, κεφάλι.
Έθαπτετο ο Γαβρηλιδής θανατωθείς από τούς Έλληνας, οι οποίοι ούδέποτε ήθέλησαν να τόν ενοήσουν και πάντοτε ήσαν πρόθυμοι να τόν παρεξηγήσουν.
Γιατί τίποτε δεν θά βγάλη από τόν νού μου, δι τόν μεγάλον αυτόν διδάσκαλον, τόν έσκότωσε ή άχαριστία και ή άμυαλοσύνη των Νεοελλήνων !...
Λέγεται ότι ο Ρέπουλης, σάν άκουσε τόν θάνατόν του, ειπε :
— Έσταμάτησεν ο γερωτέρος πνευματικός οργανισμός της Έλλάδος. Φοβούμαι μήπως, με τήν έλλειψιν της ζωής αυτής, ή Έλληνική σκέψις νεκρωθή και ή Έλληνική διάνοια σαπίσει !...
Σάπισεν ;

Δέν θά έπιχειρήσω εδω άπόδοσιν του Γαβρηλιδου. Ο Γαβρηλιδής μόνο υπό ισοβάθμιου πνευματος θά ήδύνατο να κριθί ήσφαλώς. Άπό σκόρπιες σημειώσεις και έπιστολάς, όσας κατόρθωσα να έχω μαζί μου, γιατί τα περισσότερα από αυτά, εινε σκορπισμένα όπου μ' έξετόξενσεν, ως υπάλληλον, ή Έλληνική Δημοκρατία, θά προσπαθίσω να δώσω μερικά χαρακτηριστικά σημεία της ζωής του.

Θυμούμαι μικρό παιδάκι και πρωτόφερτο, εις τήν Άθήνα, σάν τόν πρωτοείδα. Με ειχε συστήσει ο Παπαδόπουλος της «Διαπλάσεως των Παιδων» εις ήν ήμουνα συνδρομητής, κι' έλάμβανα μέρος σ' όλους τούς διαγωνισμούς, μ' έσύστησε λέγω, για να του κάνω σκίτσα στην κόκκινη «Έσπερινή».
Σάν μπήκα στο γραφείο του, ήταν άπόγευμα.
Βιβλία και έφημερίδες γεμάτα, και ένας σωρός φύλλων, χαρτιών, βιβλίου επάνω σ' ένα γραφείο σε μία άκρη, σωριασμένα εις ύψος, εις άτακτον σωρόν.

Σέ λίγο μέσα από εκείνην τήν τρικυμίαν των χαρτιών, έβγήκεν ένα μεγάλο έρυθρόν κεφάλι, σάν να έφοιτίετο από έσωτερικόν ορόδιον φώς, με κάτι ξανθά μαλλιά, άτακτά, άνορθωμένα άπάνω, σάν χρυσοι κεραυνοι να έπειφταν επί της κορυφής της κεφαλής του, να συνεπλέκοντο, να όρχούντο, να έπαιζαν, εκεί, ή να έξετινάσσοντο από εκεί άπάνω!

Άλλά εκείνο πού με κατέπληξε περισσότερο, ήσαν κάτι μάτια μεγάλα γαλανά, γεμάτα λάμψι, πού μου θύμιζαν, τη θάλασσα της πατρίδος μου, σάν ήρεμούσε, μά πού έκρυπτε μέσα της τόσο δύναμι και τόσο μυστήριον και τόσες τρικυμίες.

Περίεργος ή μορφή εκείνη, τήν όποιαν άν έβλεπα ξαφνικά να προβάλλη, όπως από τα σύννεφα των χαρτιών, από κανένα δάσος της πατρίδος μου, θά μ' έτρόμαζε, μου ένέπνευσε πόσην έμπιστοσύνην και μου φάνηκε να πλημμυρίζη από αγαθότητα.

Με ρώτησε ποϋθε είμαι !
— Ά ! ειπε με μία χονδρή φωνή, Ρουμελιώτης ! Σεις εισθε οι καλλίτεροι Έλληνες, ή σπονδυλική στήλη της Έλλάδος. Έγώ τó έχω υπερφάνεια μου, πού έχω μέσα μου αιμα Ρουμελιώτικο !
Και μου ειπεν ότι ή μητέρα του, κατήγετο από τó Καρπενήσι.
Τού έκανε έντύπωση ένας φανταστικός λαιμοδέτης πού φορούσα.
— Θά έχης πολύ ζωή, μέσα σου, πού ειπεν.
Δέν κατάλαβα εις τήν αρχήν, κατόπιν όμως έμαθα πολλές φορές ότι από τόν λαιμοδέτην έσχηματίζε τήν πρώτην έντύπωσιν, για τούς ανθρώπους όπου έβλεπε τó πρώτον.

Πολιτείας, της ελληνικής Κοινωνίας, της ελληνικής παλαιοθροναίας !
— Ο νέος μας συνεργάτης, ειπεν, συνιστώ με εις τόν Πάπ. Ρουμελιώτης !
— Πραγματικώς νέος ε, απήντησεν ο Πάπ, καλαμπουρίζων. Και στροφόμενος σ' έμένα :
— Ξέρεις να πς εις τó σχολείο σου (ήμουνα μαθητής στο Λεόντιο Λύκειο, τότε) ή να εσ πάη ο Πλάριπα-Θανάσης ; (Ο Μπαρμπαθανάσης ήταν ένας από τούς περίφημους κλητήρας της «Άκροπόλεως».)
Είχα άρχισει να τού κάνω σκίτσα. Ήμουνα αυτοδιδάκτος... Πρώτα για τα πανηγυρικά φύλλα της «Έσπερινής».

Πάντα τού έφτιανα κατ' άπομίμησιν, μία παλαβή Έλλάδα, αναμαλλιάρα, με γυμνά πόδια, με σηκωμένα χέρια, να φωνάζη μ' ένα στόμα σάν πηγάδι, κρατούσα άλλοτε ένα σπαθί (25 Μαρτίου), άλλοτε ένα σταυρό (Άνάστασις) κ.τ.λ. και δίπλα μία ύπογραφή μου μεγαλύτερη από τó σκίτσο...
(Έτσι τήν φτιάχνουν ακόμα οι Έλληνες καλλιτέχνηι τήν Έλλάδα εις τās συμβολικάς των παραστάσεις. Μιά ύστερική μαινάδα, πάσχουσαν από κωλικόπονο !...
Στη Σερβία έφέτος, εκτός των άλλων όμοιων συμβολικων παραστάσεων, και πρωτοτύπων, ειδα και τήν εξής:
Σ' ένα κλάδο γεμάτο χυμούς και κάτω από έναν άνοιξιάντικο ουρανό, φούσκωσε όλο θυμο και δύναμι ένα μπουμπουκι. Ήταν ή Νέα Σερβία...)

Επανερχομαι εις τήν Έλλάδα και τούς Έλληνας της.
Άντι να θυμάση ο Γαβρηλιδής με τīs ύπογραφές εκείνες, απεναντίας έγελοϋσε και έλεγεν:
— Άφήστε, να τόν ένθαρρόνουμε ! Κάτι έχει μέσα του.
Σέ λίγο με προβίβασεν εις τήν «Άκροπόλιν», και έπειθι έγειναν κάτι ταραχές τότε στην Μακεδονίαν, με έστειλεν εις τα Βιτώλια, προς μεγάλην λύπην και άπελπισίαν του φίλου μου Νίκου Σιομάνη, όστις έφοβείτο μήπως δέν γυρίσω πλέον, και μ' εκλαιεν, φανταζόμενος με φαγωμένον από τούς Βουλγάρους.
Σάν πήγα εις τα Βιτώλια, ήταν και ένας Άγγλος δημοσιογράφος εκεί. Σάν με ειδε, ειπεν εις τόν έν Θεσσαλονίκη τώρα μένοντα κ. Τάσκον Νάλτσον, διερμηνης τότε, άν ένθυμούμαι καλώς, του Έλληνικού Προξενείου Μονατηρίου :
— Τι εινε αυτός, δημοσιογράφος ;
— Ναί.
— Και πώς τόν άφήκαν να έλθη εδω, χωρίς τήν... παραμύθιον του.

Και όμως ο Γαβρηλιδής μαζί με τόν Πάπ, άρχισυντάκτην τότε όντα της «Άκροπόλεως» άδιαφορών προς τήν ηλικία του άπεσταλμένου του και τήν έντύπωσιν πού θά έκανε αυτό εις τούς συγχρόνους Έλληνας, έδημοσίευσεν εις τήν πρώτην σελίδα της «Άκροπόλεως» και όλοσελίδως και με κρίσεις ιδικάς του, τās εκ Μονατηρίου και Θεσσαλονίκης περιγραφάς και άνταποκρίσεις...
Αυτός ήταν !

Είπα άνοιτέρω ότι ο Γαβρηλιδής μόνον από ισοβάθμιόν του πνεύμα, θά ήδύνατο να κριθί ήσφαλώς.
Κάθε άλλος θά κάνη ύποκειμενικήν κριτικήν ή φιλολογίαν. Μόνον ένας μεγαλοφυής ποιητής ή συγγραφέυς, δύναται να αισθανθί εις όλα του τα πλάτη και τα ύψη ένα μεγαλοφυή παιητήν ή συγγραφέα. Μόνον ένας τοιοϋτος δύναται να ύπκαταστήσθ τó έγώ του, εις τó έγώ του κρινόμενου. Και να γείνη ο άλλος. Και να ειπέθη εις όλας τούς πνευματικός του τās άβύσσους.
Ο μεγαλοφυής, τόν μεγαλοφυή.
Οι κατά σύστημα ώρισμένοι και αρχάς κρίνοντες, ως γράφει ο Δημ. Άναστασόπουλος, ο Άθηναίος, άπατόνται ως επί τó πολύ. Οι κριταί, τότε, γίνονται κρινόμενοι και οι κρινόμενοι κριταί. Κρίνοντες, κατά τήν άντιληψίν των έκαστος, εινε δημιουργοι έργων νέων. Εινε λογοτέχνηι, ποιηταί, ποτέ, ποτέ όμως κριταί...
(Άκολουθεί)

Βλ. Γαβρηλιδής